

DRD. BARA ZOLTÁN

Ekkológiáiai szempontok Krüszosztomosz homíliáiban

L'unità profonda del corpo mistico di Cristo sta alla base del concetto ecclesiologico di Crisostomo. Cristo come Capo della Chiesa unisce i membri a sé e tra di loro. Cristo è principio di Unità della Chiesa in quanto Dio, abita nei fedeli e dona lo Spirito Santo che li unisce. I cristiani, conformi a lui, diventano anche conformi tra loro e, rappresentando in sé Cristo, sono uno solo, in Cristo Gesù (*Commento alla lettera ai Galati, omelia 3,5*: PG 61,656). La comunione si attua proprio nei misteri, per eccellenza nell'Eucaristia. L'assemblea riunita esprime l'unica Chiesa (*Omelia 8,7 sulla Lettera ai Romani*), la stessa parola è rivolta in ogni luogo a tutti (*Omelia 24,2 sulla prima Lettera ai Corinzi*), e la comunione eucaristica si rende segno efficace di unità (*Omelia 32,7 sul Vangelo di Matteo*). Ogni membro della Chiesa deve essere armonicamente legato al corpo, perché questo sta la base dell'unità della Chiesa. Tra il Capo e corpo ci sono una serie di rapporti. C'è una reciproca conformità, perché Capo e corpo sono della medesima sostanza. Cristo come capo infonde vita alle membra, attrae a sé tutte le membra e le unisce, dà integrità al corpo, che a sua volta conferisce la pienezza al Capo (*Commento alla lettera agli Efesini, omelia 3,2*: PG 62,26). All'interno del Corpo di Cristo le membra hanno funzioni diverse, perché vi è diversità di doni o carismi dello Spirito Santo (*Commento alla lettera ai Corinzi, omelia 31,1*: PG 61,257–259, *Il sacerdozio III,6*). La carità armonizza il corpo. Senza l'amore perdiamo questa incorporazione in Cristo. Anche se i doni e i carismi dello Spirito sono diversi, tutte le membra hanno il medesimo onore. Scaturisce di qui il dovere fondamentale della missione, perché ciascuno in qualche misura è responsabile della salvezza degli altri: "Questo è il principio della nostra vita sociale... non interessarci solo di noi!" (*Omelia 9,2 sulla Genesi*). L'identità e le funzioni dei fedeli per Crisostomo rientrano nell'essenza della dottrina e della vita cristiana.

Parole chiave: San Giovanni Crisostomo, Chiesa, l'unità della Chiesa, La Chiesa è il corpo mistico di Cristo.

A hívek általános, egyetemes papságáról szóló patrisztikus irodalom egyik kiemelkedő alakja Aranyszájú Szent János. Az ő tanítása a hívek egyetemes papságáról homíliáiban pontosan körvonalazott, és szorosán összefügg egyházképével: az

egyház *Krisztus misztikus teste*, melynek minden megkeresztelt ember élő tagja. Krisztus megnyílt, sebzett oldalából született az egyház, mely minden hittitok és minden szentség eredő oka. Ezek közt a legfőbb szentség a keresztség. E szentség kettős szimbóluma: a vér és víz az egyház éltető eleme. A keresztség által, amely az újjászületés és megújulás fürdője, a keresztyén hívő belekapcsolódik az egyház élő organizmusába, ami egy *élő és éltető* misztérium: Krisztus, a Lélek, a Kereszt, az Ige. Rendeltetése szerint útjelző a vándorló egyház vándorútján. A keresztség révén kapcsolódunk bele az egyház misztériumába, amelyben minden tag harmonikusan kötődik a testhez.¹ Krisztus misztikus testének, az egyháznak alapvető tulajdonsága a teljes egység, ahol a tagok funkcionálisan a szeretetközösség és az *egész* szolgálatában állanak.² Így a laikusok is az egyház élő, alkotó tagjai, mert ők Krisztus misztikus testét alkotják, illetve létrehozzák és megjelenítik a mély egységet megélő testvérek közösségét. Az egyház egy, és minden egyes tag az egyházhhoz tartozik, mert minden tag az egyház egészét és egységét szolgálja: „Úgy egyik, mint másik tag nem önmagáért van, hanem az egységért.”³ Mégha a legtökéletesebb cselekedeteket hajtottuk is végre, de szétromboljuk az egységet, úgy fognak megbüntetni bennünket, mintha Krisztus testét téptük volna darabokra. [...] És nem csak azoknak

¹ PASQUATO, O., *Catechesi ecclesiologicala nella cura pastorale di Giovanni Crisostomo* = FELICI, S. (ed.), *Ecclesiologicala e catechesi patristica*, Sentirsi Chiesa, Roma 1982, 128.

² Az egyház ismertetőjegyeinél fontosabb volt a misztikus test tana, amely testet a keresztség szentsége létesíti, a Szentlélek működése tartja össze, mint a hívők egységét (*Az 1 korintusi levél magyarázata*, 32, 1 homília). Az egyház jelentette Krisztus és a keresztyének, valamint a keresztyének egymással való egységét is, amely egység a keresztségen alapul, amelyet az eukarisztia biztosít, mert ez teszi az embereket Krisztus testévé (*A Máté evangélium magyarázata*, 82, 5 homília). Vö. VANYÓ L., *Az ókeresztény kor dogmatörténete Kr.u. 325-től 787-ig*, Budapest 1988, 207.

³ *Az 1 korintusi levél magyarázata*, 31, 2 homília: PG 61, 260.

beszélek, akiknek valamilyen vélt méltóságuk van, hanem az alattvalóknak is.

Egy szent ember igen merész kifejezést használt valamikor: ezt a bűnt még a vértanúság sem törli el. Ugyanis miért szenvedsz vértanúságot? Nemde Jézus Krisztus dicsőségére? Te pedig Krisztusért adod életed, de pusztítod az egyházat, amelyért meghalt Krisztus? [...] Ellenségeink támadásai kevesebbet ártanak, mint megosztottságaink: azok az egyház dicsőségét növelik, ezek a világ gúnyjának szolgálatják ki.⁴

Az egyház misztérium, az Atya örök tervének megmutatkozása, Isten művének megvalósulása a történelemben. Két világ, két szint találkozó pontja: benne egy új világ mutatkozik meg: a Lélek a testbe öltözik, átszellemiesíti azt, és feltámad az új, elképzelhetetlen életre.⁵ Ezen kívül az egyház isteni ajándék, és nem emberi találmány. Mint ilyen, állandóan az eukarisztikus dicséretet szüli, ami a meghalt és feltámadt

⁴ *In Ep. 20, 4 homília = Szolgálat 73*, Wien 1987, 70. A II. vatikáni zsinaton, amikor az egyház vissza akart térni a saját biblikus és patrisztikus alapjaihoz, amely szerint „az egyetemes egyház úgy jelenik meg, mint „az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységéből eggyé vált nép”, akkor a zsinat is Aranyszájú Szent János ekkleziológiai elméletét ajánlja. A II. vatikáni zsinat, *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció, 4, 3. lábjegyzet: S. CYPRIANUS, *De Oratione Dominica*, 23: PL 4, 553. Dogmatikai auktoritásként két egyetemes zsinat is rá hivatkozik: a khalkedoni, ahol az Üdvözítő isteni és emberi természetének egyesülését igazolja, valamint az ikontisztelet védelmében a II. nikaiai zsinaton. Továbbá 787-ben, amikor a konstantinápolyi VII. egyetemes zsinaton a zsinat titkára János egy homíliájából kezdett felolvasni az ikontisztelet védelmezésére, Péter nikomédiai püspök közbekiáltott: „Ha Aranyszájú János így beszél az ikonokról, ki merészelné még ellene szólni?” Vö. BAUR, C., *Saint Jean Chrysostome et ses œuvres dans l'histoire littéraire*, in *Recueil de travaux publiés par les membres des conférences d'histoire et de philologie* 18., Louvain-Fontemoing-Paris 1907, 22; uő., *Der heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit. I. Antiochien*, München 1930, 296; 307; COMAN, G. I., *Personalitatea și actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, Cluj-Napoca 2007, 54.

⁵ FORTE, B., *Laicato e laicità*, Genova, ²1986, 14.

Krisztus hatalmát és erejét jeleníti meg közöttünk a Lélek kiáradásával, ami életet ad Isten gyermekei nagy családjának. Ha a Szentlélek nem lenne jelen, akkor nem létezne az egyház. Az egyház létezése a Lélek jelenlétének világos jele. Másrészt az egyház eredete nem mentesíti az egyházat attól, hogy a történelem alkotó része legyen, hiszen az, aki megtestesült – Istenhez hasonlóan – arra hivatott, hogy ő maga is állandóan megtestesüljön a világban.⁶ Az egyház ugyanakkor katolikus, ami annyit jelent: az egész világon elterjedt, elpusztíthatatlan, örök, az igazság alapja és oszlopa.⁷ Aranyszájú Szent János egyházképe tulajdonképpen a Szent Pál-i egyházképen nyugszik, ezt fejt ki.⁸

Az egyház Krisztus teste és az egyház egysége

Aranyszájú Szent János ekkleziológiájának alapja Krisztus misztikus testének egysége. Az egyház közösségi jellegét Krüszosztomosz szerint a liturgikus összejövétel jeleníti és valósítja meg, reálszimbóluma ikonikus-szakramentális jelentőségű. Éppen ezért az egyház jelenvalóságát jelző legáltalánosabb kategória: *az egyház mint Krisztus teste*. Az így meghatározott és körülírt egyház Isten vándorló népe, a ma élők közössége és az eszkatologikus, „nyolcadnapi” közösség,

⁶ Uo. 14–15.

⁷ *Az efezusi levél magyarázata*, 11, 5 homília; *A Máté evangélium magyarázata*, 54, 2 homília; A 381-es első konstantinápolyi II. egyetemes zsinat „egy, szent, katolikusnak, apostolinak” nevezte az egyházat. Vö. VANYÓ L., *Az ókeresztény kor dogmatörténete Kr.u. 325-től 787-ig*, Budapest 1988, 207.

⁸ ZAMFIR, M., *Eclesiologia Paulina reflectată în comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistola către Efesini = Ortodoxia* 34/4, București 1982, 492–502.

teandrikus valóság.⁹ Az egyház arra hivatott, hogy a választottak népét alkossa: eredete és hivatása adja egész erejét. Az egyház egy, ezért minden tagja harmonikusan kapcsolódik és kötődik a testhez.¹⁰ Szent Pál Isten Korintusban élő egyháznak írt levelét kommentálva Aranyszájú ezt mondja: „Szent Pál még egyszer egyháznak nevezi őket, hogy érzékeltesse velük az egységet, és hogy megerősödjenek benne. Nem lehet ugyanis egy egyházzal beszélni, ha tagjai megosztottak, és egymással állandóan harcban vannak.”¹¹ A tagok az egész szolgálatában állnak.¹² Tulajdonképpen: Az egyház Krisztus teljessége. A fej a test teljessége, és a test teljessége a fej. [...] A fej akkor fogja birtokolni teljességét, a test pedig az ő tökéletességét, amikor mindannyian egymással egyesülnek és egybeolvadnak.¹³

Aranyszájú a fej és a tagok közötti kapcsolat leírását is megkísérelti. Szerinte kölcsönös megfeleléség létezik a *fej* és a *test* között, mert *fej* és *test* ugyanazon lényegből tevődik össze.¹⁴

⁹ DI CRISTINA S., *Il popolo dell'assemblea liturgica nei Padri*, in *Theologos* 21 (1979), 84; MOLDOVAN, I., *Aspectul hristologic si pneumatologic al bisericii dupa Sfintul Ioan Gur de Aur*, in *Studii teologice* 20, 9–10, București 1968, 706–721.

¹⁰ NEGOIȚĂ, E., *Saint Jean Chrysostome sur l'unité de l'Église dans son commentaire à l'Épître aux Ephésiens de S. Paul = Ortodoxia* 14, București 1962, 198–205.

¹¹ *A 2 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 1, 2 homília: PG 61, 384.

¹² *Az 1 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 30, 2 homília: PG 61, 251.

¹³ *Az efezusi levél magyarázata*, 3, 2 homília: PG 62, 26. TROMP, S., *Il Corpo mistico di Cristo e l'Azione cattolica secondo S. Giovanni Crisostomo*, Milano 1936, 14–16, 61–62. Az egyház egységét Aranyszájú Szent János szerint megelőzi az emberi nem egysége. Vö. COMAN, J., *L'unité du genre humaine d'après saint Chrysostome = Symposium. Studies on St. John Chrysostom.* szerk. CHRYSOSTOU, P.C., = *Analēta Blatadon* 18, Thessalonike: Patriarch. Hidruma Paterikon Meleton, 1973, 41–58.

¹⁴ *Az 1 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 26, 2 homília: PG 61, 214.

„Az egyház Krisztus számára szeretetre méltóbb az egeknél. Hiszen nem a mennyei testet öltötte magára, hanem az egyház testét: mert az egyházért van mennyország, és nem a mennyországért az egyház.”¹⁵

Az Ige nemcsak természet szerint, hanem materiálisan, mag szerint is teljesen egy lesz közülünk, amikor emberré lesz. Máriától születik, emberi teremtménnyé, vérünkkel válik: „A ti testvéretek akartam lenni, miattatok testté és vérré lettem, és most újból nektek adom testemet és véretem, mert a ti vérrokonotok lettem.”¹⁶

De az Ige azért száll le az mennyből, hogy az egyház öhozzá is hasonuljon.¹⁷ Krisztus az őstípus, és így minden hívó ember a keresztség erejében Krisztus funkcióiban részesül: ő is pappá, királlyá és prófétává válik.¹⁸ Krisztus, a fő kimagaslik a többi tag közül Istenként és emberként egyaránt. Ahogyan Krisztus mennyei emberként legyőzte a halált, úgy életvitelünkkel nekünk is mennyei emberekké kell válnunk.¹⁹ „Akik böjtöltetek és akik nem böjtöltetek, vigadjatok ma! Tele az asztal, tobzódjatok valamennyien! Sok a borjú, senki se távozzék éhesen! Mindannyian élvezzétek a hit lakomáját!

¹⁵ *A száműzetés előtti 2 beszéd*: PG 52, 429. Vö. CATTENOZ, J. P., *La philanthropie divine dans l'oeuvre de Jean Chrysostome = Recherches et tradition. Mélanges pastristiques offerts à Henri Crouzel*, S. J., szerk. DUPLEIX, A. = *Théologie Historique* 88, Paris 1992, 61–76. BROTTIER, L., *De l'Église hors de l'Église au ciel anticipé. Sur quelques paradoxes chrysostomiens = Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses* 76, Paris 1996, 277–292.

¹⁶ *A János evangélium magyarázata*, 47, 3 homília: PG 59, 261. Vö. PASQUATO, O., *Carne, croce, sangue condiscendenza divina in S. Giovanni Crisostomo*, VATTIONI, F., (szerk.), *Atti della settimana Sangue e antropologia nella letteratura cristiana (Roma, 29 novembre–4 dicembre 1982)*, [Pia Unione Preziosissimo Sangue] Roma 1983, 1267–1300.

¹⁷ *Az efezusi levél magyarázata*, 3, 3 homília: PG 62, 27.

¹⁸ *A 2 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 3, 7 homília: PG 61, 417–418.

¹⁹ *Az I korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 42, 1 homília: PG 61, 362–363.

Mindannyian élvezzék a jóság bőségét! Senki se siránkozzék szegénysége miatt, hiszen megjelent a közösség országa. Senki se bánkódjék vétkezései miatt, hiszen bűnbocsánat kelt ki a sírból.²⁰ Isten országa a közösség országa.²¹ Ő mint fej élettelt tölti be a testet, magához vonz minden tagot,²² és egyé teszi őket,²³ ő adja a test épségét, és a test a maga módján biztosítja a fej teljességét.²⁴

Krisztus feje az egyháznak, úgy, ahogyan a vőlegény feje a menyasszonyának: a házasság megjeleníti Krisztus és az egyház egységét, ezért ez nagy titok. Krisztus nem tartja méltatlan dolognak, hogy egyesüljön az egyházzal, amely így a meghaló és feltámadó Krisztussal válik egygé, aki jóllehet önmagában halandó, és Istennek áldozza az emberiséget.²⁵ A bűn feletti győzelmet és az új életet Krisztus a kereszten történő misztikus menyegzőn érdemelte ki nekünk.²⁶ Ádám oldalából a bűn fakadt, Krisztus oldalából a kereszten az élet, a test avagy az egyház, amely nem szép és nem tiszta, szűzzé és széppé lesz, mert Krisztus és az egyház a Lélekben egy való-

²⁰ *Liturgikon* II., Budapest 1972, (ford., BERKI F.,) 200.

²¹ VÁSÁRHELYI A., OSB, *Ünnep: az elmozdulás misztériuma, Hétköznapok és ünnepek a monasztikus hagyományban = Pannonhalmi Szemle* 2005, XIII/1, 131–143.

²² *Az efezusi levél magyarázata*, 11, 3–4 homília: PG 62, 83–86. Vö. TROMP, S., *Il Corpo mistico di Cristo e l’Azione cattolica secondo S. Giovanni Crisostomo*, Milano 1936, 17–18.

²³ *A zsidók ellen írt homiliák* 1, 3: PG 48, 848.

²⁴ *Az efezusi levél magyarázata*, 3, 2 homília: PG 62, 26. Vö. TROMP, S., *Il Corpo mistico ...*, 19–20.

²⁵ *A kolosszeiekhez írt levél magyarázata*, 3, 3 homília: PG 62, 320. Vö. ALLEN, P., –VAN ROEY, A., *Chrysostom and the Preaching of Homilies in series: a new Approachs to the twelve Homilies In epistulam ad Colossenses* (CPG 4433) = *Orientalia Christiana Periodica* 60, Roma 1994, 21–39.

²⁶ *A Máté evangélium magyarázata*, 65, 2 homília: PG 58, 619. Vö. PASQUATO, O., *Carne, croce, sangue condiscendenza ...*, 1287.

sággá válik.²⁷ Az egyház – a világ szüzeitől eltérően, akik férjhez mennek – menyasszonnyá (mert Krisztushoz tartozik), lánnyá (újjászületve) és szűzzé válik, mert Krisztus jegyzi el őt, aki halhatatlan, és aki a mennyország, a megszentelődés és a túlvilági javak örököse.²⁸ Ezért az egyház fiai, akik Krisztus és az ő jegyese²⁹ egységéből születtek a keresztségben, és az egyházból táplálkozva Krisztus lakik bennük, mindannyian Krisztusban vannak. Krisztus keresztségig elmenő jegyesi szeretetéből születik meg a test egysége, amely az egyház: Mindannyian Krisztus oldalából egyek lettünk.³⁰

Krisztus egyetlen testet alkot. Az, aki Rómában lakik, tudja, hogy az indiaiak is tagjai. Mi is hasonló még ehhez? Minden tag feje maga Krisztus.³¹

Aranyszájú világos különbséget tesz az egyház kezdeti időszaka – amely a karizmák és a csodák időszaka – és a jelen

²⁷ *Az efezusi levél magyarázata*, 20, 4 homília: PG 62, 140.

²⁸ *Eutrópiosz védelmében*, 2, 12 homília: PG 52, 407.

²⁹ Aranyszájú Szent János az egyházat Évához, az első asszonyhoz is hasonlítja: „Mert ahogyan vette Isten az oldalbordát, és megalkotta az asszonyt, úgy adta nekünk a vért és vizet oldalából és megalkotta az egyházat. És amint akkor önkívületi állapotban vette ki a bordát, miközben Ádám aludt, úgy most is a halál után adta a vért és a vizet, elsőik között a vizet, aztán a vért. Ám ami akkor öntudatlan állapotban volt, az most halál lett, hogy megtudd, a halál immár nem több az álomnál.” Vö. ARANYSZAJÚ SZENT JÁNOS, *Beszéd az újonnan megkereszteltekhez*, 18. = VANYÓ L., (szerk. és ford.) *Az egyházatyák beszédei Krisztus-ünnepekre 2., Húsvéti ünnepkör, Ókeresztény Örökségünk 2.*, Budapest 1998, 195–220 itt 215: *Homília Szent Máté evangéliuma 28,22 kk-höz* (Hom 90).

³⁰ *A kolosszeiekhez írt levél magyarázata*, 3, 4 homília: PG 62, 342–343.

³¹ *A János evangélium magyarázata*, 65, 1 homília: PG 61, 268. Vö. KOUREMBELES, J., *L'Apostolo Paolo e Giovanni Crisostomo = San Giovanni Crisostomo, Ponte tra oriente ed occidente* BIANCHI, L., (szerk.), *Atti del X simposio intercrisiano (Tinos–Grecia, 16–19 settembre 2007) organizzato dall'Istituto Franciscano di Spiritualità della Pontificia Università Antonianum di Roma e dal Dipartimento di Teologia della Facoltà Teologica dell'Università Aristotele di Tessalonica*, Padova 2009, 27–46 itt 41.

idő között, amikor csodák már nem történnek (kivéve a vértanúk ereklyéinél), és a karizmák sem olyan szembetűnőek. Ezt a mi lelkipásztorunk azzal a ténnyel magyarázza, hogy a jelenben Isten a hívek hitét akarja megerősíteni,³² és a karizmáknak ma inkább a szeretetben és annak tetteiben kell megmutatkozniuk.³³ Az ősegyház életformáját és helyzetét számára leginkább a szerzetesek életmódja tükrözi,³⁴ ezért a korabeli egyházi életet sokszor éles kritikával illeti.³⁵

Krisztus testének tagjai és a tagok kötelességei

A valódi tagok a minden korból és helyről való hívek, akik a keresztségben megvilágosodtak, és akiknek így átadottak az isteni misztériumok. Ez alól kivételt csak a katekumenek intézményében levők képeznek.³⁶ Krisztus testének tagjai megbetegedhetnek, mert minden bűn beszennyezi Krisztus testét. Ha a szeretet elhal, Krisztus teste is elhal.³⁷ Ahány alkalommal a tagok között hűtlenség tapasztalható – az aposztatákon, az eretnekeken és a szkizmatikuson túl, akik valóságosan elszakadnak Krisztus testétől – mindannyiszor megölik Krisztust és megsebzik az ő testét.³⁸

³² *A pünkösdről 1, 4 homília*: PG 50, 459–460.

³³ *Az 1 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 32, 2 homília: PG 61, 268. Vö. RITTER, A. M., *Charisma im Verständnis des Joannes Chrysostomos und seiner Zeit. Ein Beitrag zur Erforschung der griechisch-orientalischen Ekklesiologie in der Frühzeit der Reichskirche = Forschungen zur Kirchen- und Dogmengeschichte* 25, Göttingen 1972, 95–96.

³⁴ Uo. 23–24.

³⁵ *A szerzetesi élet akadályozóiról* 3, 11: PG 47, 366.

³⁶ *A Máté evangélium magyarázata*, 19, 5 homília: PG 57, 280.

³⁷ *A 2 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 27, 4 homília: PG 61, 588.

³⁸ *Az efézusi levél magyarázata*, 11, 5–6 homília: PG 62, 87–88.

A szeretet a testet harmonizálja, de „ha semmi közöd nincs testvéredhez, akkor neked a fejed nem Krisztus.”³⁹ Mi testvéreknek hívjuk magunkat, de a valóságban egymással ellenségesen viselkedünk, mi egymás tagjai vagyunk, és mégis egymást közt gyakran úgy viselkedünk, mint valami vadállatok.⁴⁰ A megbocsátás, a vétkezőért való aggódás és imádság a keresztény ember állandó kötelessége. Mert imádkozni mindig és mindenütt lehet: „Még a piacon is vagy magányos séta közben is lehetséges gyakori és lelkes imát mondani. A boltban ülve, akár vásárlás, akár eladás közben, sőt még sütés-főzés közben is.”⁴¹ A közösségben végzett imádságnak azonban nagyobb és hathatósabb az ereje: Az Úr mégis „arra tanít, hogy közösen imádkozzunk a testvérekért. Nem azt mondja ugyanis: Atyám, aki a mennyekben vagy, hanem mi Atyánk, a közös Testért mondva a könyörgéseket.”⁴² „Hogy imánk meghallgatásra talál-e, nem a szavak mennyiségétől, hanem lelkünk hozzáállásától függ.”⁴³ „Imádkozni otthon is tudsz; de úgy imádkozni, mint a templomban, nem tudsz, ahol oly nagy az atyák sokasága, ahol a kiáltás egy szívből-lélekből száll Istenhez. [...] Itt valami több van jelen, nevezetesen az összhang és az egyetértés, a szeretet köteléke, a papok könyörgései.”⁴⁴ „Semmi sem mérhető az imához, mert az ima

³⁹ *A 2 tesszalonikiaiakhoz írt levél magyarázata*, 2, 1 homília: PG 62, 474.

⁴⁰ *A 2 korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 27, 4 homília: PG 61, 588–589.

⁴¹ *Ecclogae ex diversis homiliis* PG 63, 583. Vö. *A katolikus egyház katekizmusa*, Budapest 1994, 2744 §, 536.

⁴² *A Máté evangélium magyarázata*, 19, 4 homília PG 57, 278. Vö. *A katolikus egyház katekizmusa*, Budapest 1994, 2768 §, 543.

⁴³ *Ecclogae ex diversis homiliis* PG 63, 583. Vö. *A katolikus egyház katekizmusa*, Budapest 1994, 2700 §, 529.

⁴⁴ ARANYSZÁJÚ SZENT JÁNOS, *De incomprehensibili Dei natura, seu contra Anomoeos* 3, 6 in *A katolikus egyház katekizmusa*, Budapest 1994, 2179 §, 433. Vö. ARANYSZÁJÚ SZENT JÁNOS, *A Felfoghatatlanról és az Egyszülött dicsőségéről. Kilenc prédikáció az ariánusok ellen*, PERCZEL I., (ford.), Budapest 2002, 89.

lehetővé teszi a lehetetlent, könnyűvé a nehezet. Lehetetlen, hogy az imádkozó ember vétkezzék.”⁴⁵

A szeretet és az egység legnagyobb ellensége a megbocsátani nem akarás: „Ma a mi Urunk Jézus Krisztust saját tanítványa a zsidók kezére adta. Mikor ezt halljuk, szerettem, ne csüggedjünk el és ne ütközzünk meg, hanem inkább szomorkodjunk és hullassuk könnyeinket, de nem az elárult Jézus, hanem az áruló Júdás miatt. Mert az elárult Jézus megváltotta a világot; az áruló Júdás pedig saját lelkét elvesztette. Az elárult Jézus a mennyben ül az Atya jobbján, az áruló Júdás pedig a kárhozat helyén várja az örök és nem szűnő büntetést. Ezért szomorkodjunk, ezért hulljanak könnyeink, mert maga a mi Urunk Jézus Krisztus is megrendült és sírt Júdásra tekintve: „Megrendült lelkében és tanúságot tett, mondva: *Bizony, bizony mondom nektek, hogy egy közületek elárul engem*” (Jn 13,21). [...] Leginkább az Úr tanítványa hálátlan lelkét látva rendült meg, hogy minket figyelmeztessen: azokat kell leginkább sajnálnunk, akik rosszat tesznek, nem pedig azokat, akik bántalmat szenvednek [...] Az irgalmas Üdvözítő is megrendült és sírt tanítványa elvetemült cselekedetét látva. Megmutatta irgalmasságát és végtelen jóságát, hogy nem szűnt meg remélni tanítványának jobb útra térését egészen az árulásig. [...] Mily kegyes, mily jóságos az Úr! Akit elárultak, az szomorkodik az áruló miatt, mert látta megmaradni gonoszságban. Mennyi türelem, mennyi ember-szeretet! Milyen finoman bánik a hálátlannal, nem akarja bántani, hanem aggodalmat és félelmet ébreszt a többi tanítványok lelkében, hogy alkalmat adjon neki a bűn útjáról való visszafordulásra. De az irgalom szavai iránt érzéketlen lélek sem figyelmeztetésre, sem jó szóra nem hajlik, hanem kapzsiságtól elhomályosult lelkével vesztébe rohan.

⁴⁵ *Annáról 4, 5 beszéd*: PG 64, 666. Vö. *A katolikus egyház katekizmusa*, Budapest 1994, 2744 §, 536.

Egy közületek elárul engem. Miért rendült meg, miért szomorodott el isteni Mesterünk? Hogy megmutassa végtelen szeretetét, és megtanítsa minket arra, hogy azok miatt kell leginkább szomorkodnunk, akik felebarátjuk ellen tesznek rosszat. Nem a szenvedőt, hanem a bántalmazót kell minden egyes esetben sajnálni. Szenvetésünkkel ugyanis elnyerjük a mennyek országát; de ha valakinek rosszat teszünk, kárhozatra és örök büntetésre vagyunk méltók. [...] Nem hiába emlegettük ezeket nektek, hanem azért, hogy tanulékony lélekkel törekedjünk arra, hogy ne haragudjunk ellenségeinkre, sőt legyünk irántuk jó lélekkel, sajnáljuk és szánjuk őket. Mert azoknak rossz a helyzetük, akik velünk gonoszul bánnak. Ha lelkünket annyira megneveltük, hogy nem haragszunk már rájuk, hanem sajnáljuk őket, akkor az Úr szavainak megfelelően imádkozni is tudunk majd értük, és ezzel mérhetetlen kincset gyűjtünk magunknak odafenn. Krisztus nemcsak ellenségei miatt buzdít minket erre, hanem önmagunk miatt is, akik megbocsátjuk nekik, mit ellenünk vétettek. Mikor ellenségednek megbocsátasz, többet kapsz, mint amennyit adtál. Hogyan kapok többet – kérdezed? Figyelj csak! Mikor ellenségednek megbocsátasz, a te Krisztus ellen elkövetett bűneid is bocsánatot nyernek. Ezek elengedését és bocsánatát elnyerni nehéz, azokért viszont könnyen bocsánatot kapunk. [...] Mély seb ez, és imádsággal sem könnyen lehet rá gyógyszert találni; sőt imádsággal nem is, de bocsánatot nyer azonnal az ellenségnek való megbocsátás által. Az Úr ellen elkövetett bűnöket jelenti az evangéliumi tízezer talentum, amit ember ember ellen vét, az száz dénár (Mt 19,23), ha ezeket elengeded, az Úr is elengedi neked a tízezer talentumot.”⁴⁶

⁴⁶ *A bántalmazót kell sajnálni = Tengernek csillaga, Keresztény folyóirat*, Budapest 2004, márc.–ápr. 9/2, 8–10.

Krisztus testén belül a tagoknak különböző feladataik vannak,⁴⁷ mert a Szentlélek adományai és a tőle adott karizmák is különbözők.⁴⁸ Minden tagnak egyforma méltósága van. De ha minden tagnak egyforma funkciója lenne, akkor nem lehetne egy testről beszélni. A hierarchiában Aranyszájú különbséget tesz diakónusok, presbiterek és püspök között, ezek után az evangéliumi tanácsokat élők következnek, és végül a házasságban élők.⁴⁹ A püspökök Krisztust testesítik és jelenítik meg, az egyház jegyesei, ők az egyháztól elkülöníthetetlenek. Ebből a misztikus kapcsolatból születik a papság lelki testvérisége, a papoké, akikre a lelki dolgok és a keresztiség általi életfakasztás bízott: a keresztény nép számára tiszteletre méltóbbak ők ezért, mint a test szerinti atyák.⁵⁰ A

⁴⁷ *Az efezusi levél magyarázata*, 10, 1 homília: PG 62, 75–76. Aranyszájú Szent János tanításában az egyházi közösség papi tevékenységek hordozója. Ezen áldozati-papi jelleg az eukarisztikus közösségben nyeri el gyakorlati arculatát. Éppen ezért, a liturgiában az egész egyház közösségileg keresztel, mutatja be a legszentebb áldozatot, hálát ad, kiengesztelődik, és bocsátja meg a bűnöket. Az eukarisztia az egység szentsége, a szeretet táplálója, amely egyházzá épít. Kegyelmi erejében a Fej és a tagok szubsztanciális egységet alkotnak. A Fő, maga Krisztus. Krisztus tevékenysége Aranyszájú Szent János érvelésében kétféle: egy fentről lefelé ívelő (descendens), mely szerint a Fej és a Test (tagok) azonosak: az Ige emberi természetet öltött magára, vagy az egyház testének természetét ölti magára – szeretetből; a második lentől felfelé ívelő (ascendens), miszerint Krisztus felemeli az embert: a keresztények vérrokonsági kapcsolatba kerülnek Krisztussal, krisztusi életformát öltve magukra Krisztusban, Krisztussal és egymással testvérekké válnak.

⁴⁸ *Az I korintusiakhoz írt levél magyarázata*, 31, 1 homília: PG 61, 257–259.

⁴⁹ Uo. 31, 4 homília: PG 61, 254. Vö. RITTER, A. M., *Charisma im Verständnis des Joannes Chrysostomos...*, 99. Aranyszájú a karizmák és a hivatalok között a kultusz szolgáló papság funkcióját tartja elsődlegesnek, mely feladat a püspöké és a presbiteré. Vö. *A pünkösöd* 2, 1 homília: PG 50, 464. A püspök a tanító (*didaskalosz*): akire az Ige liturgiája van bízva. Vö. *Az I tesszalonikiaiakhoz írt levél magyarázata*, 11 homília: PG 62, 553.

⁵⁰ *A papságról* 3, 6: SC 272, 150.

püspöknek az egyházban különösen is kimagasló szerepe van. Az egyház a püspök pléromája, teljessége, ahogyan az egyház maga Krisztus pléromája, teljessége. Végül tárt karokkal asszisztálja a püspököt a szent titkok kiszolgáltatásában is.⁵¹ Aranyszájú ekkléziológiai felfogásában különleges helyet foglalnak el a vértanúk: „Mi a láb szerepét töltjük be, a vértanúk a fej szerepét töltik be.”⁵² Ha figyelembe vesszük a Krüszosztomosz korában lévő antiókhiai széthúzásokat,⁵³ akkor könnyebben megértjük, hogy miért hangsúlyozza oly erősen és gyakran Krisztus testének egységét. A Szentlélek a test lelke. Ő egyesíti az egyes tagokat, ő az éltető elv számukra.⁵⁴ Isten lelke teljesen Krisztuson, a Főn nyugszik, és rajta keresztül részesül benne a test minden tagja: minden idők és minden hely népei.⁵⁵

Krisztus először az életfunkciót biztosító „tagokat” mozgósítja (különösen az „apostoli szervet”), melynek a kormányzás mellett kötelessége lelkesíteni és erősíteni a kisebb

⁵¹ *A filippiekhez írt levél kommentárja*, 3, 4 homília: PG 62, 204. Vö. ALLEN, P.,–MAYER, W., *Chrysostom and the Preaching of Homilies in Series: A Re-examination of the Fifteen Homilies In epistulam ad Philippenses* (CPG 4432), *Vigiliae Christianae* 49, Leiden 1995, 270–289. Sőt „a laikusok a püspök papi pléromája”. Vö. DI BERARDINO, A., –STUDER, B., (szerk.), *Storia della Teologia I, Epoca patristica (Istituto Patristico Augustinianum)*, Casale Monferrato 1993, 307.

⁵² *Szent Romanosz tiszteletére*, 1, 1 homília: PG 50, 606–607.

⁵³ Antiókhiaiban, az arianizmus fellegvárában az ortodoxia Flaviánosz és Diodorosz püspökök lelkes tevékenysége folytán nagyon tevékeny. Vö. SIMONETTI, M., *La crisi ariana nel IV secolo = Studia Ephemeridis „Augustinianum”* 11, Roma 1975, 556.

⁵⁴ *Az efezusi levél magyarázata*, 6, 1 homília: PG 62, 44. Vö. KANNENGISSER, C., (szerk.), *Jean Chrysostome et Augustin. Actes du colloque de Chantilly 22–24 Septembre 197 = Théologie historique* 35, Paris 1975, 221–246, itt 250.

⁵⁵ *Magyarázat a 44, 2–3 zsoltárhoz*: PG 62, 85.

tagokat.⁵⁶ A mi lelkipásztorunk számára az egyház fő jellegzetessége – mivel történelembe ágyazott intézmény – hogy az egyház Krisztus misztikus teste. A profán történelem minden útvesztőjében úgy jelenül meg, mint történelmi kontinuum. Aranyszájú nem veszi át a montanista nézeteket, mert a Szentlélek uralmáról nem beszél. Nem jellemző rá a türelmetlenség a végidő közeli, földi bekövetkeztének várása. Nem teszi magáévá például Cézárei Euszébiosz és más korabeli egyházi ember véleményét, akik a római birodalomban Isten országának kezdetét látták.⁵⁷ Aranyszájú Szent János számára a rómaiak nem jobbak és nem rosszabbak a barbároknál. Ellenkezőleg, írásaiban a római birodalom bukását előrejelző utalások is találhatóak. Ha a római birodalom támogatja és védelmezi az egyházat, ez akkor sem lehet ideális állapot az egyház igazi érdekei számára. Ez inkább egy szükséges menedék, jóllehet nagyon is veszélyes menedék. Ennek a veszélyes menedéknek negatív hatásait a mi lelkipásztorunk saját esetében is megtapasztalta.

⁵⁶ *Az efezusi levél magyarázata*, 11, 4 homília: PG 62, 85. Vö. RITTER, A. M., *Charisma im Verständnis des Joannes Chrysostomos...*, 95–96.

⁵⁷ NOCENT, A., *Il sacerdozio dei fedeli secondo Giovanni Crisostomo = Vetera Christianorum* 7, Bari 1970, 319.

Ferenczi Sándor: A gyulafehérvári (erdélyi) főegyházmegye történeti papi névtára. Szent István Társulat–Verbum, Budapest–Kolozsvár 2009

A névtár átöleli a főegyházmegye ezer évét. Ezalatt a főegyházmegye egyházi közigazgatási területe változott, a névtár történelmi jelzőjében benne van, hogy a ma nem Gyulafehérvárhoz tartozó egykori területén működött papok is szerepelnek benne. A szerző többrétű elfoglaltsága mellett vállalta a gyulafehérvári főegyházmegye millenniumának és az erdélyi papságnak a tiszteletére e terjedelmes mű megalkotását.

480 oldal, keménytáblás, B5

MAGYAR EGYHÁZI KÖNYVKLUB
A KATOLIKUS, REFORMÁTUS, EVANGÉLIKUS KIADÓK GAZDAG VÁLASZTÉKA
SZINTE MINDEGYIK KÖNYVBŐL ENGEDMÉNY!
www.egyhazikonyvklub.hu